

Sygn. akt I USK 569/21

POSTANOWIENIE

Dnia 30 sierpnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z odwołania M. D.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.
o zasiłek chorobowy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 30 sierpnia 2022 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie
z dnia 11 maja 2021 r., sygn. akt VII Ua 100/20,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 16 kwietnia 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. odmówił M. D. prawa do zasiłku chorobowego za okres od 12 września 2018 r. do 21 lutego 2019 r. oraz zobowiązał go do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego z funduszu chorobowego w kwocie 20.508,66 zł od 12 września 2018 r. do 21 lutego 2019 r. wraz z odsetkami w kwocie 487,28 zł. Ubezpieczony zatrudniony był w A. w K., gdzie korzystał ze zwolnienia lekarskiego od 24 sierpnia 2018 r. do 26 lutego 2019 r. Wypłacono mu wynagrodzenie chorobowe za okres od 24 sierpnia do 6 września 2018 r. oraz zasiłek chorobowy za pobyt w szpitalu za okres od 7 września do 11 września 2018 r., a także zasiłek chorobowy za okres od 12 września 2018 r. do 21 lutego 2019 r. W trakcie trwania zwolnienia lekarskiego ubezpieczony wykonywał jednak czynności wynikające z pełnienia funkcji członka

radę nadzorczą u innego płatnika składek, co – zdaniem organu rentowego - uzasadniało odmowę prawa do zasiłku oraz zobowiązanie go do jego zwrotu za wskazany wyżej okres.

Na skutek odwołania M. D. Sąd Rejonowy dla Krakowa - Nowej Huty w Krakowie wyrokiem z dnia 17 września 2020 r. zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 16 kwietnia 2019 roku, zmienioną decyzją z dnia 5 czerwca 2019 r., w ten sposób, że przyznał odwołującemu się prawo do zasiłku chorobowego za okres od 12 września 2018 r. do 6 listopada 2018 r. oraz od 31 stycznia 2019 r. do 13 lutego 2019 r., zwalniając go z obowiązku zwrotu tego zasiłku za wskazany okres wraz z odsetkami od dnia doręczenia decyzji z dnia 16 kwietnia 2019 r. do dnia zapłaty, a w pozostałej części odwołanie oddalił i zniósł między stronami koszty procesu. Sąd Rejonowy ustalił, że odwołujący się wziął udział aż w pięciu posiedzeniach rady nadzorczej na przestrzeni czterech miesięcy. Wykonywał on swoje obowiązki w sposób stały, nieprzerwany, na dokładnie takiej samej zasadzie, na jakiej wykonywałby je, gdyby nie przebywał na zwolnieniu lekarskim. W okresie objętym zwolnieniami lekarskimi, w styczniu 2019 r., został powołany na przewodniczącego rady nadzorczej spółki. Branie udziału w posiedzeniach rady nadzorczej nie było więc dla M. D. czynnością incydentalną i wymuszoną okolicznościami, skoro podejmował się on w tym zakresie nowych zadań. Zdaniem Sądu pierwszej instancji należało przyjąć, że odwołujący się wykonywał pracę zarobkową w rozumieniu art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej, co uzasadniało przyjęcie, że utracił prawo do zasiłku za okres objęty zwolnieniami lekarskimi, w trakcie których uczestniczył on we wspomnianych radach nadzorczych.

Wyrokiem z dnia 11 maja 2021 r. Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił apelację M. D. od wyroku Sądu Rejonowego dla Krakowa - Nowej Huty w Krakowie z dnia 17 września 2020 r. Sąd Okręgowy podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji w zakresie, w jakim Sąd ten przyjął, że w okolicznościach faktycznych sprawy, odwołujący M. D. uczestnicząc aktywnie w posiedzeniach Rady Nadzorczej S. Sp. z o.o. z siedzibą w W., będąc jej sekretarzem, a następnie przewodniczącym i pobierając w związku z tym wynagrodzenie, w okresie gdy był niezdolny do pracy w związku z chorobą i pobierał zasiłek chorobowy. Wykonywał w istocie pracę zarobkową, o jakiej mowa w art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o

świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa - a co za tym idzie, wypłacony mu zasiłek chorobowy za okresy od 7 listopada do 5 grudnia 2018 r., od 6 grudnia 2018 r. do 2 stycznia 2019 r., od 3 stycznia do 30 stycznia 2019 r. oraz od 14 lutego do 26 lutego 2019 r. był świadczeniem należnie pobranym w rozumieniu art. 84 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. - z uwagi na świadome wprowadzenie organu rentowego w błąd co do okoliczności warunkujących prawo do zasiłku chorobowego.

W skardze kasacyjnej z dnia 6 września 2021 r. pełnomocnik ubezpieczonego, zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 11 maja 2021r. w całości, podniósł zarzuty naruszenie prawa materialnego, tj. art. 17 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że każdy przejaw aktywności ludzkiej zmierzający do osiągnięcia zarobku pozostaje pracą zarobkową w rozumieniu ww. przepisu, oraz polegający na przyjęciu, że udział w posiedzeniach rady nadzorczej ze względu na istotną i potrzebną realizacją misji publicznej stanowi przesłankę do odmiennego traktowania osób biorących udział w takich posiedzeniach rady nadzorczej. Podnosząc powyższe skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego Wyroku w całości oraz zmianę wyroku sądu pierwszej instancji w części oddalającej, poprzez nadanie mu treści: „zmienia zaskarżoną decyzję z dnia 16 kwietnia 2019 roku zmienioną decyzją z dnia 5 czerwca 2019 roku w ten sposób, że przyznaje odwołującemu się (Ubezpieczonemu) M. D. prawo do zasiłku chorobowego za okres od dnia 12 września 2018 roku do dnia 21 lutego 2019 roku zwalniając go z obowiązku zwrotu tego zasiłku za wskazany okres wraz z odsetkami od dnia doręczenia decyzji z dnia 16 kwietnia 2019 roku do dnia zapłaty”. Wniósł także o zasądzenie od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych zwrotu kosztów postępowania sądowego według norm przepisanych. Uzasadniając wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej skarżący wskazał na istniejącą potrzebą wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398¹ § 1 pkt 2 k.p.c.) albowiem nie ma jednolitego stanowiska odnośnie rozumienia pojęcia pracy zarobkowej na gruncie art. 17 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz istniejącym w

sprawie istotnym zagadnieniem prawnym powstałym na gruncie art. 17 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa powstałym w szczególności po wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2016 r. (sygn. akt: II UK 171/15), albowiem jego zdaniem nie ustalono, jaki rodzaj podmiotów (komercyjne lub nie, a jak nie to jakie cele takie podmioty mają realizować) pozwala na łagodniejszą ocenę skutków kilkukrotnego uczestnictwa w posiedzeniach rady nadzorczej takich podmiotów i w jaki sposób taka interpretacja koresponduje z treścią art. 32 ust. 1 Konstytucji. Zdaniem skarżącego w orzecznictwie przedstawiane są odmienne stanowiska odnośnie rozumienia pojęcia pracy zarobkowej na gruncie art. 17 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Z jednej bowiem strony Sąd Najwyższy w jednym ze swoich orzeczeń, tj. postanowieniu z dnia 11 stycznia 2021 r. (sygn. akt: III USK 36/21) wskazał, że w jego orzecznictwie utrwalił się pogląd, zgodnie z którym każda praca zarobkowa wykonywana w okresie zwolnienia lekarskiego powoduje utratę prawa do świadczeń. Z drugiej jednakże strony Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 lutego 2021 r. (sygn. akt: I USKP 12/21) wskazał, że nie ma jednego prostego rozwiązania, jeśli chodzi o zastosowanie art. 17 ust. 1 ustawy z 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Jako zasadę należy przyjąć, że ubezpieczony wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy jakąkolwiek pracę zarobkową traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia, jednak w szczególnych sytuacjach faktycznych prokonstytucyjna wykładnia tego przepisu przez sądy ubezpieczeń społecznych może prowadzić do odmowy jego zastosowania ze względu na to, że sankcja, jaką przewiduje (utrata prawa do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia) może być uznana w konkretnym stanie faktycznym za zbyt drastyczną i dolegliwą, a przez to niesłuszną i niesprawiedliwą w kontekście rodzaju innego zajęcia zarobkowego (jego sporadycznego, incydentalnego, wymuszonego okolicznościami charakteru) oraz uzyskanego z tego tytułu dochodu (niewielkich kwot stanowiących kilkuprocentowy ułamek należnego zasiłku chorobowego). Jego zdaniem powyższe rozbieżności uzasadniają wniesienie niniejszej skargi kasacyjnej. A nadto, na skutek wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2016 r. (sygn. akt: II UK 171/15) powstało na

gruncie art. 17 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa istotne zagadnienie prawne. Wskazano bowiem, że reżim art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej nie jest bezwzględny (...) i że są sytuacje, w których ubezpieczony zachowuje prawo do zasiłku chorobowego, nie tylko przy incydentalnych, czy wyjątkowo sporadycznie wykonywanych czynnościach związanych z pracą lub działalnością, które są bezpośrednim tytułem ubezpieczenia społecznego i zasiłku chorobowego, lecz także przy innej działalności uzasadnionej potrzebą środowiskową, społeczną czy publiczną. W świetle powyższego pojawiają się jego zdaniem zasadnicze zagadnienia prawne, tj.:

a) jakie podmioty realizują działalność uzasadnioną potrzebą środowiskową, społeczną czy publiczną: w szczególności czy ogranicza się to wyłącznie do podmiotu w postaci T. S.A., czy także do podmiotu „S.” Spółka z o.o., nie będącego podmiotem komercyjnym, a utworzonym przez jednostkę samorządu terytorialnego (tutaj Gmina [...] będąca wyłącznym właścicielem) w celu realizowania potrzeb edukacyjno-sportowych, a więc zaspokajania potrzeb środowiskowych, społecznych czy publicznych,

b) jak ww. założenia liberalizujące rygor art. 17 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa mają się do art. 32 ust. 1 Konstytucji RP i wyrażonej w tymże przepisie zasady równości, skoro nie ma żadnego przepisu powszechnie obowiązującego prawa, który pozwalałby wprowadzać takie rozróżnienia.

W ocenie skarżącego w związku zasadnym pozostaje przyjęcie, że

a) jeżeli dana jednostka nie jest założona w celu wyłącznie (lub w znacznym zakresie) komercyjnym to możliwe jest przyjmowanie, że realizuje swoimi działaniami zaspokajanie potrzeb środowiskowych, społecznych czy publicznych,

b) wprowadzenie różnych standardów w stosunku do ubezpieczonych znajdujących się w takiej samej sytuacji, a więc sporadycznie wykonujących czynności, nie ma żadnego oparcia w art. 17 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ubezpieczonego nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania.

Artykuł 398⁹ § 1 k.p.c. zawiera enumeratywny katalog przyczyn kasacyjnych, których wystąpienie warunkuje przyjęcie skargi do rozpoznania. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę w razie ziszczenia się co najmniej jednej z przesłanek w postaci: wystąpienia istotnego zagadnienia prawnego, dostrzeżenia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wystąpienia prawdopodobieństwa ziszczenia się przyczyny nieważności postępowania, jak również w wypadku oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Wniesiona w niniejszej sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz istnieje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.). Istotnym zagadnieniem prawnym, w rozumieniu komentowanego przepisu, jest problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurydycznego, którego rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy przy okazji rozpoznania skargi kasacyjnej przyczyni się do rozwoju prawa i jurysprudencji i będzie miało znaczenie nie tylko dla tej konkretnej, jednostkowej sprawy, lecz także dla innych podobnych spraw. Występuje zwłaszcza w odniesieniu do kwestii dotychczas w judykaturze Sądu Najwyższego nieporuszanych, w przypadku wprowadzania nowych regulacji prawnych lub nie dość czytelnych nowelizacji istniejących już przepisów prawa materialnego i procesowego, kwestii intertemporalnych itp. (A. Marcianiak (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz do art. 205¹-424¹², Warszawa 2019). Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na twierdzeniu o istnieniu istotnego zagadnienia prawnego obliguje skarżącego do sformułowania tego zagadnienia, wskazania argumentów prawnych prowadzących do możliwych rozbieżnych ocen oraz przedstawienia przez skarżącego własnego umotywowanego stanowiska będącego próbą rozwiązania nasuwających się wątpliwości prawnych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11).

Jeżeli natomiast chodzi o wskazaną we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, to w takim przypadku chodzi także o istotne zagadnienia prawne, ale nieco w innym ujęciu. Skarżący ma bowiem wykazać, że określony przepis prawa, istotny z punktu widzenia podstawy prawnej zaskarżonego orzeczenia, podstaw kasacyjnych oraz rozstrzygnięcia skargi, może być odmiennie rozumiany, a nie istnieją ustabilizowane poglądy Sądu Najwyższego ani nauki prawa rozwiewające nasuwające się i wyłożone przez skarżącego poważne wątpliwości interpretacyjne. Ewentualnie określony przepis jest przedmiotem orzeczeń Sądu Najwyższego, sądów powszechnych i badań nauki prawa, ale wyrażane poglądy są sprzeczne, za każdym zaś ze zreferowanych przez skarżącego stanowisk przemawiają ważne argumenty, stąd istnieje realna potrzeba wypowiedzi Sądu Najwyższego zmierzającej do usunięcia tych rozbieżności. Skarżącego obarcza przy tym ciężar przedstawienia wyodrębnionej i pogłębionej argumentacji prawnej, wyszczególniającej dostrzegane poważne wątpliwości interpretacyjne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09, Legalis nr 1875161 i z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, Legalis nr 486617). Przez rozbieżność w orzecznictwie sądów, uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, należy rozumieć istnienie zróżnicowanych albo sprzecznych rozstrzygnięć w sprawach o takich samych lub bardzo podobnych stanach faktycznych, w których mają zastosowanie te same przepisy prawne, wyłożone lub zastosowane w sposób prowadzący do wydania odmiennych orzeczeń albo innych decyzji procesowych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2015 r., III CSK 59/15, Legalis nr 1336541).

W niniejszej sprawie strona skarżąca nie wykazała, aby powoływany przepis art. 17 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa wywoływał poważne wątpliwości lub też rozbieżności w orzecznictwie. Przytoczone przez skarżącego w uzasadnieniu wniosku orzeczenia wcale nie są ze sobą sprzeczne - są wręcz ze sobą kompatybilne. Sąd Najwyższy w swoim dotychczasowym ugruntowanym orzecznictwie wyjaśnił, że za pracę zarobkową uważa się wszelką aktywność ludzką, która zmierza do uzyskania

zarobku, nawet gdyby miała ona polegać na czynnościach nieobciążających organizmu ubezpieczonego w istotny sposób. W tym przypadku, wystarczy podjęcie jakiegokolwiek czynnej działalności, zmierzającej do uzyskania wynagrodzenia lub dochodu, by mówić o pracy zarobkowej rodzącej skutek w postaci utraty prawa do zasiłku chorobowego przez ubezpieczonego, który korzystając ze zwolnienia lekarskiego pracę taką podejmuje (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 3 października 2008 r., II UK 26/08, Legalis nr 178589). Można natomiast w okresie zasiłkowym wykonywać prace nieposiadające charakteru zarobkowego. W okresie zwolnienia lekarskiego pracownik może wykonywać pewne prace nie powodujące utraty prawa do zasiłku chorobowego, pod warunkiem, że prace te nie mają charakteru zarobkowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 31 maja 1985 r., II URN 75/85, Legalis nr 24801). Kluczowe jest zatem nastawienie takich czynności na uzyskanie zarobku.

Sąd Najwyższy uznaje przy tym, że takiego zarobkowego charakteru nie mają pewne formalnoprawne czynności ubezpieczonego czy też czynności niepodjęmowane osobiście przez ubezpieczonego. Ponadto, podejmowanie w okresie niezdolności do pracy, aktywności incydentalnej i wymuszonej okolicznościami zmierzającej do osiągnięcia zarobku w okresie pobierania zasiłku nie stanowi przyczyny negatywnej przyznania prawa i wypłaty zasiłku za ten okres niezdolności do pracy. Taką tezę przedstawił Sąd Najwyższy w wyroku z 6 lutego 2014 r. (II UK 274/13, Legalis nr 993247), w którym stwierdził, że sporadyczna, incydentalna lub wymuszona okolicznościami sprawy aktywność zawodowa (np. udział w posiedzeniach rady nadzorczej spółdzielni mieszkaniowej) może usprawiedliwiać zachowanie prawa do zasiłku chorobowego. Także sporadyczna, incydentalna lub wymuszona okolicznościami sprawy aktywność zawodowa (np. udział w posiedzeniach rady nadzorczej spółdzielni mieszkaniowej) może usprawiedliwiać zachowanie prawa do zasiłku chorobowego (postanowienie Sądu Najwyższego z 11 maja 2021 r., I USK 90/21, LEX nr 3252208). Z taką sytuacją nie mamy jednak do czynienia w niniejszej sprawie – ubezpieczony bowiem uczestniczył kilka razy w posiedzeniach rady nadzorczej spółki (na których jego obecność wcale nie była obowiązkowa), a nawet został wybrany na przewodniczącego rady nadzorczej. Zatem przytoczone przez samego skarżącego

przykłady orzecznictwa doprecyzowują jedynie co stanowi, a co nie, działalności zarobkowej.

Strona skarżąca pod pozorem potrzeby dokonania wykładni przepisów prawa próbuje jedynie przeforsować korzystną dla siebie ocenę stanu faktycznego niniejszej sprawy.

Nie istnieje także, strona skarżąca tego nie wykazała, konieczność rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego występującego w sprawie. Sąd Najwyższy, o czym była już mowa wyżej, wyraził bowiem już wielokrotnie swój pogląd odnośnie wykładni art. 17 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa we wcześniejszym orzecznictwie i nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmiany tego poglądu. Sąd Najwyższy w niniejszym składzie akceptuje w pełni dotychczasowe orzecznictwo w tym zakresie.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.

[as]